

Yttrande över betänkandet Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer (SOU 2016:70; Ju2016/07656/L5)

Sammanfattning

De skäl som anförts för förslagen i utredningen är enligt tingsrätten vaga och inte helt övertygande. Det kan ifrågasättas om det går att komma tillrätta med de grundläggande problemen, som framför allt tycks vara hänförliga till resursbrister, omfattande utredningar och bevissvårigheter, genom de föreslagna språkliga ändringarna av människohandelsbestämmelsen och införandet av de nya straffbestämmelserna. Det finns därutöver skäl att anta att de föreslagna nya bestämmelserna skulle kunna innebära en dubbelkriminalisering och leda till konkurrens- och gränsdragningsproblematik i förhållande till annan lagstiftning. Tingsrätten avstyrker därför utredningens förslag om ändring av människohandelsbestämmelsen och införandet av nya straffbestämmelser. När det i övrigt gäller de föreslagna ändringarna av människohandelsbestämmelsen tillstyrker tingsrätten att redan likgiltighetsuppsåt till exploatering ska föranleda straffansvar och har inte heller någon invändning mot att det införs ett lägre subjektivt krav i förhållande till målsägandens låga ålder.

Allmänna synpunkter

Behovet av de olika förslagen är enligt tingsrätten i stora delar vagt och inte helt övertygande. Av det begränsande underlag, i form av ett fåtal domar, som ligger till grund för utredningens bedömningar drar tingsrätten slutsatsen att de väsentliga problemen är hänförliga till resursbrister hos polis- och åklagarmyndighet, omfattande utredningar och bevissvårigheter. Tingsrätten anser att behovet som föranlett förslagen inte är tillräckligt analyserat för att motivera ändringar i gällande bestämmelser och ytterligare straffbestämmelser.

Ändring av bestämmelsen om människohandel

Otillbörligt medel

Enligt utredningen är de föreslagna ändringarna i denna del avsedda att tydliggöra att varje otillbörligt medel i sig ensamt är tillräckligt för straffansvar och att det inte finns något krav på att det ska föreligga ett maktförhållande mellan gärningsmannen och brottsoffret. I författningskommentaren anges också att det, liksom tidigare, inte heller finns något krav på att exploatering har påbörjats för att brottet ska anses fullbordat. Tingsrätten ifrågasätter om de föreslagna ändringarna av bestämmelsen i denna del, vilka är av marginell – och närmast endast språklig – karaktär kommer att innebära den förväntade förändringen i rättstillämpningen. Den avsedda ändringen tycks i huvudsak inte komma till uttryck i lagtexten utan genom förarbetena, vilket kan vara problematiskt i förhållande till legalitetsprincipen. Tingsrätten avstyrker därför detta förslag.

Exploateringssyftet m.m.

Tingsrätten tillstyrker förslaget om att redan likgiltighetsuppsåt till exploatering ska föranleda straffansvar. Tingsrättens bedömning är att detta inte innebär ett allt för vidsträckt gärningsmannansvar, utan att redan likgiltighetsuppsåt till exploatering i sammanhanget måste anses vara ett sådant klandervärt beteende som bör vara straffbelagt.

Människohandel med barn

Utredningen har valt att föreslå en ändring som innebär att även en gärning som någon vidtar mot en person som inte fyllt arton år ska dömas för människohandel om han eller hon varit oaktsam i förhållande till att den andra personen inte fyllt arton år. En ändring med denna innebörd har tingsrätten i och för sig ingen invändning mot och ändringen motsvarar även det förslag som lämnats i delbetänkandet (SOU 2016:42) avseende 6 kap. brottsbalken. Under alla förhållanden bör det subjektiva rekvisitet avseende ålder i människohandelsbestämmelsen korrespondera med motsvarande rekvisit i 6 kap. brottsbalken.

De brottsbekämpande myndigheternas arbete

Tingsrätten har ingen invändning mot förslagen i denna del utan anser att dessa kan vara adekvata åtgärder för att förbättra skyddet mot människohandel och annat utnyttjande.

Nya straffbestämmelser om utnyttjande av annans nödläge och otillbörligt ekonomiskt utnyttjande av annan

Som framgår ovan anser tingsrätten att den problembild som utredningen grundat sina överväganden på är vag. Vidare kan de föreslagna bestämmelserna antas ge upphov till betydande tillämpningsproblem. Anledningen till detta är att det utifrån utformningen av lagtexten är svårt att se vilka handlingar som är kriminaliserade och vilka som inte bör straffbeläggas. Bestämmelserna är därmed inte tillräckligt begränsade. Därutöver finns det enligt tingsrätten en inte obetydlig konkurrens- och gränsdragningsproblematik mellan de föreslagna bestämmelserna och redan tidigare, i andra bestämmelser, straffbelagda handlingar. Ett eventuellt behov av ytterligare kriminalisering, t.ex. för att uppnå en mer adekvat straffskala, skulle i stället kunna tillgodoses genom ändringar i befintliga straffbestämmelser. Mot denna bakgrund avstyrker tingsrätten de föreslagna straffbestämmelserna.

I handläggningen av ärendet har lagmannen Petra Lundh, chefsrådmannen Katarina Grén, rådmannen Kai Koskela samt tingsfiskalerna Linda Mossberg Karlström, föredragande, och Anna Olsson, föredragande, deltagit.

Petra Lundh

Linda Mossberg Karlström

Anna Olsson